

هوالحکیم

دانشکده مجازی و قطب علمی آموزش الکترونیکی پیشرفته در علوم پزشکی
معاونت آموزشی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شیراز

طرح دوره «نام درس»

جدول شماره ۱: اطلاعات کلی درس

اطلاعات درس	
نام درس: بهداشت پرتوها-۱-یونساز	تعداد واحد: ۱/۵ (۱ واحد نظری + ۰/۵ واحد عملی)
گروه هدف: دانشجویان کارشناسی پیوسته مهندسی بهداشت حرفه ای و ایمنی کار	پیش نیاز درس: فیزیک اختصاصی ۱ و ۲ کدهای ۰۲ و ۰۳
گروه آموزشی ارائه دهنده درس: مهندسی بهداشت حرفه ای و ایمنی کار	شماره درس: ۱۷۴۹۲۳
اطلاعات استاد مسئول درس	
نام و نام خانوادگی: دکتر پروین احمدی نژاد	مرتبه علمی: مربی
اطلاعات تماس:	
نشانی محل کار: دانشکده بهداشت- دانشگاه علوم پزشکی شیراز	
ایمیل: ahmadyp@sums.ac.ir	
تلفن محل کار: ۳۷۲۵۰۰۱-۶ داخلی ۲۹۵	
ساعات دسترسی به استاد مطابق برنامه آموزشی تعریف شده از سوی گروه آموزشی	

معرفی درس (با توجه به اهداف کاربردی)

امروزه کارکنان زیادی بواسطه استفاده از انواع تجهیزات مولد و نیز کاربردهای مختلف امواج مختلف در صنایع و محیط های کاری مختلف با این عامل مواجهه دارند. آشنایی دانشجویان با پرتوهای یونساز، منابع و شیوه های تولید آن، کسب مهارت الزم جهت ارزیابی و اندازه گیری، استانداردهای آنها می تواند به کارایی و عملکرد آنها در آینده شغلی ایشان بعنوان کارشناسان و متخصصین رشته مربوطه و نیز کمک به پیشگیری از بیماری های شغلی ناشی از این عامل زیان آور در میان کارکنان صنایع و مشاغل گوناگون و حتی عموم جامعه کمک نماید.

اهداف درس

هدف کلی: آشنایی با پرتوهای یونساز در محیط کار، روش های اندازه گیری و ارزیابی و اصول کنترل مواجهه با آنها در محیط کار

اهداف اختصاصی

اهداف شناختی

- ۱) مبانی تولید و انتشار پرتوها در محیط
- ۲) ساختمان اتم، مروری بر مدل های اتمی، هسته و ساختار آن، ایزوتوپ ها، انرژی هسته ای، واحد جرم اتمی، رابطه ماده و انرژی، پایداری هسته ها، مواد پرتوزای طبیعی و مصنوعی، تعیین نیمه عمر، اکتیویته یا پرتوزایی، مکانیسم یون سازی
- ۳) انواع پرتوها پرتوهای یونساز، غیر یونساز، پرتو های ذره ای، پرتوهای الکترومغناطیس، کمیت ها و واحدهای پرتوهای یونساز (پرتوزایی، دوز مواجهه، دوز جذبی، دوز معادل، دوز موثر، ...) و غیر یونساز، انتقال انرژی خطی ماده (LET)
- ۴) ماهیت و مکانیسم های تولید پرتوهای یونساز (آلفا، بتا، نوترون، گاما و ایکس) و محاسبه انرژی آنها
- ۵) برخورد پرتو با ماده - مکانیسم های برهم کنش (فتو الکتریک، کمپتون، جفت یون سازی، پدیده ترمزی، ...) - محاسبه برد و قدرت نفوذ انواع پرتوها
- ۶) کاربرد پرتوهای یونساز و مواد پرتوزا در صنعت، پزشکی و کشاورزی، تحقیقات و تأمین انرژی
- ۷) جنبه های بهداشتی مواجهه با پرتوهای یونساز مواجهه حاد و مزمن اثرات مستقیم و اثرات تأخیری و زودرس عوارض بیولوژیک پرتوهای یونساز و تقسیم بندی آن مخاطرات احتمالی پرتوها فلسفه حفاظت در برابر پرتوهای یونساز - (ALARA)
- ۸) حدود مجاز پرتوهای یونساز شاغلین و غیرشاغلین بر مبنای دوز مجاز و دوز معادل موثر و نحوه حفاظت در برابر پرتو گیری داخلی
- ۹) دستگاه های اندازه گیری پرتوهای یونساز (مانند اتاقک یونش، گایگر مولر، شمارنده های تناسبی) و دوزیمترهای فردی مانند فیلم بچ، ترمولومینسانس TLD، دوزیمتر قلمی) - روش های استاندارد اندازه گیری پرتوهای یونساز
- ۱۰) حفاظت در برابر پرتو گیری خارجی عوامل موثر در حفاظت در برابر پرتوهای خارجی اصول طراحی حفاظ پرتوهای یونساز انتخاب مواد حفاظتی و محاسبات خصوصیات حفاظ
- ۱۱) انواع وسایل حفاظت فردی جهت پرتوکاران و کاربردهای آن
- ۱۲) آشنایی با انواع دستگاههای اندازه گیری پرتوهای یونساز

اهداف مهارتی

- ۱) آشنایی با انواع دستگاههای اندازه گیری پرتوهای یونساز
- ۲) آشنایی با برخی کاربردهای پزشکی و صنعتی پرتوهای یونساز و مواد رادیواکتیو
- ۳) آشنایی با مراکز فعال در حوزه پایش و حفاظت پرتوهای یونساز و مواد رادیواکتیو

اهداف نگرشی

- ۱) تقویت دیدگاه پایش و کاربرد پرتوهای یونساز و مواد رادیواکتیو

روش ارائه درس

راهبرد آموزشی

این درس به روش حضوری با بهره گیری از وسایل کمک آموزشی و در صورت لزوم مجازی (حدود ۳۰ درصد شیوه های الکترونیکی) شامل ابزارهای تعاملی سامانه های مجازی دانشگاه) ارائه می شود. در طول جلسات آموزشی به دو روش حضوری و مجازی پرسش و پاسخ و بحث پیرامون موضوع آزاد می باشد.

روش تدریس حضوری

آموزش به روش سخنرانی و با بهره گیری از وسایل کمک آموزشی (اورهد، کامپیوتر، دیتaproژکتور) و تجهیزات آزمایشگاهی موجود و در اختیار انجام می گیرد

روش تدریس الکترونیکی

در صورت نیاز به آموزش الکترونیک با استفاده از ظرفیت سامانه های مجازی دانشگاه و به اشتراک گذاری محتواها و منابع، ارائه تکالیف و فعالیت های یادگیری، تالار گفتگو و خودآزمون، فیلم های آموزشی، پرسش و پاسخ بصورت آنلاین و آفلاین

منابع آموزشی

منابع آموزشی اصلی

- کتابچه حدود مجاز مواجهه شغلی وزارت بهداشت آخرین ویرایش
- منظم محمدرضا، کارچانی محسن و کیکاووس ازره، جنبه های بهداشتی پرتوهای یونساز، انتشارات فن آوران. آخرین چاپ
- Cember Herman, Introduction to Health Physics, last edition

تجهیزات و امکانات آموزشی

- ویدئو پروژکتور و کامپیوتر، کلیپ نمایشی ، وایت برد، پاورپوینت
- سامانه های مجازی دانشگاه

نمره	شیوه ارزشیابی دانشجو	نوع ارزشیابی
۲	• تکالیف و فعالیت های یادگیری	ارزشیابی تکوینی (میان دوره)
۳	• گزارش های آزمایشگاه	
۵	• امتحان میان ترم	
۱۰	• امتحان پایان ترم	ارزشیابی پایانی (پایان دوره)
۲۰		جمع کل

ارزشیابی برنامہ: لطفا در انتهای ترم برای ارزشیابی ترمی به لینکی که با همین عنوان در سایت دانشکده قرار داده شده است مراجعه فرمایید.

گروه هدف: دانشجویان کارشناسی مهندسی بهداشت حرفه ای و ایمنی کار		سال ورودی: مهر ۱۳۹۹	زمان ارائه درس: ۲-۳+ (ترم اول ۱۴۰۳-۱۴۰۲)			
روز	تاریخ	ساعت	عنوان جلسات	استاد	مکان	روش ارائه / رسانه
۱	۰۲/۰۶/		• مبانی تولید و انتشار پرتوها در محیط	دکتر احمدی نژاد	دانشکده بهداشت	حضور
۲	۰۲/۰۷/		• ساختمان اتم، مروری بر مدل های اتمی، هسته و ساختار آن، ایزوتوپ ها، انرژی هسته ای، واحد جرم اتمی، رابطه ماده و انرژی، پایداری هسته ها، مواد پرتوزای طبیعی و مصنوعی	دکتر احمدی نژاد	دانشکده بهداشت	حضور
۳	۰۲/۰۷/		• تعیین نیمه عمر، اکتیویته یا پرتوزایی، مکانیسم یون سازی	دکتر احمدی نژاد	دانشکده بهداشت	حضور
۴	۰۲/۰۷/		• انواع پرتوهای یونساز، غیر یونساز، پرتو های ذره ای، پرتوهای الکترومغناطیس، کمیت ها و واحدهای پرتوهای یونساز(پرتوزایی، دوز مواجهه، دوز جذبی، دوز معادل، دوز موثر،...) و غیر یونساز، انتقال انرژی خطی ماده (LET)	دکتر احمدی نژاد	دانشکده بهداشت	حضور
۵	۰۲/۰۷/		• ادامه کمیت ها و واحدهای پرتوهای یونساز(پرتوزایی، دوز مواجهه، دوز جذبی، دوز معادل، دوز موثر،...) و غیر یونساز، انتقال انرژی خطی ماده (LET)	دکتر احمدی نژاد	دانشکده بهداشت	حضور
۶	۰۲/۰۸/		• ماهیت و مکانیسم های تولید پرتوهای یونساز (آلفا، بتا، نوترون، گاما و ایکس) و محاسبه انرژی آنها	دکتر احمدی نژاد	دانشکده بهداشت	حضور
۷	۰۲/۰۸/		• برخورد پرتو با ماده- مکانیسم های برهم کنش (فتو الکتریک، کمپتون، جفت یون سازی، پدیده ترمزی، ...)	دکتر احمدی نژاد	دانشکده بهداشت	حضور
۸	۰۲/۰۸/		• محاسبه برد و قدرت نفوذ انواع پرتوها	دکتر احمدی نژاد	دانشکده بهداشت	حضور
۹	۰۲/۰۸/		• کاربرد پرتوهای یونساز و مواد پرتوزا در صنعت، پزشکی و کشاورزی، تحقیقات و تأمین انرژی	دکتر احمدی نژاد	دانشکده بهداشت	حضور
۱۰	۰۲/۰۹/		• ادامه کاربرد پرتوهای یونساز و مواد پرتوزا در صنعت، پزشکی و کشاورزی، تحقیقات و تأمین انرژی	دکتر احمدی نژاد	دانشکده بهداشت	حضور
۱۱	۰۲/۰۹/		• جنبه های بهداشتی مواجهه با پرتوهای یونساز مواجهه حاد و مزمن اثرات مستقیم و اثرات تاخیری و زودرس عوارض بیولوژیک پرتوهای یونساز و تقسیم بندی آن مخاطرات احتمالی پرتوها فلسفه حفاظت در برابر پرتوهای یونساز- (ALARA)	دکتر احمدی نژاد	دانشکده بهداشت	حضور
۱۲	۰۲/۰۹/		• حدود مجاز پرتوهای یونساز شاغلین و غیر شاغلین بر مبنای دوز مجاز و دوز معادل موثر و نحوه حفاظت در برابر پرتو گیری داخلی	دکتر احمدی نژاد	دانشکده بهداشت	حضور
۱۳	۰۲/۰۹/		• دستگاه های اندازه گیری پرتوهای یونساز(مانند اتاقک یونش، گایگر مولر، شمارنده های تناسی) و دوزیمترهای فردی مانند فیلم بچ، ترمولومینسانس TLD، دوزیمتر قلمی) - روش های استاندارد اندازه گیری پرتوهای یونساز	دکتر احمدی نژاد	دانشکده بهداشت	حضور

حضوری	دانشکده بهداشت	دکتر احمدی نژاد	• حفاظت در برابر پرتو گیری خارجی عوامل موثر در حفاظت در برابر پرتوهای خارجی اصول • طراحی حفاظ پرتوهای یونساز انتخاب مواد حفاظتی	۰۲/۰۹/		۱۴
حضوری	دانشکده بهداشت	دکتر احمدی نژاد	• انواع وسایل حفاظت فردی جهت پرتوکاران و کاربردهای آن	۰۲/۰۹/		۱۵
حضوری	دانشکده بهداشت	دکتر احمدی نژاد	• آزمایشگاه	۰۲/۰۹/		۱۶
حضوری	-	دکتر احمدی نژاد	• بازدید	۰۲/۰۹/		۱۷
حضوری	-	دکتر احمدی نژاد	• بازدید	۰۲/۱۰/		۱۸
حضوری	-	دکتر احمدی نژاد	• بازدید	۰۲/۱۰/		۱۹
حضوری	-	دکتر احمدی نژاد	• بازدید	۰۲/۱۰/		۲۰